

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Geschichte der Juden in Königgrätz.

Bearbeitet von
OGR. L. Domečka, Königgrätz.

Hradec Král. byl důležitým místem obchodním již v době předhistorické a i pak v době knížecí a královské, pokud nebyl ještě městem. Obchodníci ubírali se tudy po jedné z nejvýznamnějších cest, spojující Moravu přes Čechy se Šlezskem a i po cestě, jež od ní odbočovala ku Praze a po několika, rovněž od ní odbočujících cestách podhradnějších. Za doby knížecí a na počátku doby královské bydleli řemeslníci, jakož i někteří obchodníci před hradem stojícím na opevněném jednom z dvou návrší nad stokem Labe s Orlicí a jiní asi již tehda i v podhradí. A tehda snad tu byli také již židé jako v podhradí ve Znojmě, kde se připomínají r. 1052¹⁾.

Před r. 1225 král Přemysl Otokar I. založil nad stokem Labe s Orlicí na předhradí, do něhož pojal i starý hrad a sousední návrší, do té doby neopevněné, město Hradec. Bylo to první město v Čechách, založené podle práva německého, starší než Staré Město Pražské. Když prostora pro nové město byla vyměřována, bylo při tom pamatováno i na místo, kde by mohli býti usazeni židé. Zprávu o místě tom máme sice až z konce 14. stol., kdy nazývá se Židovským náměstím, nyníjší to Kavčí plácek, ale jistě bylo do plánu města H. K. pojato již při jeho založení. Jinak nebylo by možno si vysvětliti, proč by bylo vedle samého Malého náměstí bývalo utvořeno ještě jiné náměstíčko, kdyby nebylo vyhlédnuto pro zvláštní účel a proč by nebylo zastavěno domy. Náměstí to bylo uzavřeno a do něho vedl jen úzký vchod z Malého náměstí, dosud zachovaný. Ten byl buď uzavřen branou nebo řetězem jako v jiných městech část jejich, kde židé bydleli, kde měli své ghetto i vlastní domy.

Zprávu o žid. náměstí (platea judeorum) převzal kronikář královéhradecký K. J. Biener z Bienenberku do svých německy psaných dějin z berního rejstříka města Hradce z l. 1390—1404, z něhož jen něco málo listů se zachovalo. Píše v nich též, že byla škola ve druhé, t. j. východní části města. Ale na plánu, ke spisu svému připojeném, spletl si to a klade školu na Židovské náměstí²⁾. To svedlo později k domněnce, že to byla škola židovská. Ale, jak jsem z jiného pramene dokázal, nebyla to škola židovská, nýbrž křesťanská, a ta byla na jiném místě, v nyníjší Mýtské ulici³⁾.

Židé ve 14. stol. v H. K. neměli ani školy, ani synagogy. Na Židovském náměstí mohli míti tři, nejvýše čtyři domy, obývané třemi nebo čtyřmi židovskými rodinami. Ještě v polovině 17. stol. bylo v H. K. pouze pět žid. rodin. Pro malý počet židů nebylo také tehda třeba ani synagogy, ani školy.

Židé v H. K. udrželi se nepochybně i v době husitské. Teprve nařízením krále Ludvíka z 25. července 1454 byli ze všech zemí koruny české, tudíž i z H. K. vypovězeni⁴⁾. Ale netrvalo ani dlouho a usadili se

Dějiny Židů v Hradci Králové.

Zpracoval
vrchní právní rada L. Domečka v Hradci Králové.

v H. K. zase. Dovídáme se o nich jako hradeckých usedlících z listu vdovy po králi Ludvíkovi I., daného v Linci 4. března 1521, kterým městu H. K. potvrdila dřívější jeho privileje. V něm mezi jiným se nařizuje, že nikdo nesmí u židů hradeckých mimo vůli a vědomost přísežných města H. K. žádných půjček, lichev, prodejí, frajmarků a jiných všech obchodů činiti pod propadnutím toho, čehož by se dopustil. K tomu se dodává, že se to v H. již prve pro uvarování těžkostí a budoucích lidských nesnází nedopouštělo⁵⁾. Tento dodatek zároveň prozrazuje, že židé již před r. 1521 opět v H. K. bydleli.

Zanedlouho musili se však židé opět z H. K. stěhovati. Dle usnesení sněmovního z r. 1541 a dle následujícího nato nařízení krále Ferdinanda I. z r. 1542 byli židé ze zemí českých vypovězeni s tím, že kdyby byli tu přistiženi, mají býti na hrdle trestáni mimo ty, kdo by od krále měli povolení zůstatí do příštího sv. Jiří. R. 1545 pobyt židů v zemích českých byl na rok prodloužen a pak ponechání v nich byli nadále⁶⁾. R. 1551 nařízeno bylo, že židé musí nositi ženský plášť a na něm na levé straně přišité kolečko ze žlutého sukna, aby se lišili od křesťanů⁷⁾.

V H. však po r. 1542 více žádný žid stálého bydliště neměl, ani zdržovati se nesměl, což vysvítá i z následující zprávy: R. 1549 Pavel, zámečník, trestán byl šatlavou, že židy přechovával. Též r. 1549 Havel Hoříčka a Jan Zavagesta trestáni byli vězí, že s židy činiti měli a dluhu jim nezaplatili⁸⁾.

R. 1589 žid. děvče u Markyty Choustnické, chtě se dáti pokřtiti, žádala, by byla v H. K. přijata pod ochranu. Žádost její byla městskou radou zamítnuta, ježto národ žid. v městě H. K. své stanoviště nemá a neví se, co by z toho vzejíti mohlo. I prikázáno jí bylo, aby se jinam obrátila, ježto nemůže býti trpěno, by při městě v H. K. byt svůj měla. K tomu kronikář hradecký Fr. Švenda ve svém „Železném obraze města Králové Hradce“ poznamenal: „*Tak ani z naděje křest přijíti židovinu Hradečtí v městě těch časů netrpěli*“⁹⁾.

Listem daným ve Znojmě 28. července 1628 císař a král Ferdinand II. městu H. K. potvrdil všecky jeho dřívější privileje a v něm mimo to poručil, by židů mezi sebou ani v městě ani na předměstí i na jiných gruntech svých netrpěli, nejsouce k tomu povinni, a jim tu žádného bytu nepřáli pod uvarováním jeho hněvu a nemilosti, jeho dědiců, budoucích králů českých, též propadení všech dřívějších privilejí¹⁰⁾.

Než Hradečtí se rozkazem tím neřídili. R. 1651 bydleli již v H. K. tři židé 26 let, jak níže podrobněji bude o tom psáno, tedy od r. 1626. A r. 1636 8. ledna městskou radou třem židům byly pronajaty do dne a do roka a nic dále dva domy v ulicích s podmínkou, že musí se pokojně chovati a jiných židů žádných více k sobě nepřijímati. Do té doby mají svých pohledávek